

Slechts weinig Duitsers waren bereid, definitief in het verlies van Danzig, Posen en West-Pruisen alsmede van het belangrijkste deel van Opper-Silezië te berusten. Toen de conservatief-liberale minister van buitenlandse zaken, dr. Gustav Stresemann, in de zomer van '25 de Duitse nota die tot het Verdrag van Locarno zou leiden, in het kabinet verdedigde, schaarde slechts één minister, als hij lid van de *Deutsche Volkspartei*, zich met beslistheid aan zijn kant. Bij die gelegenheid was het dat von Seeckt betoogde dat Duitsland weer macht moest krijgen, *'und sobald wir die Macht haben, holen wir uns selbstverständlich alles wieder was wir verloren haben.'*¹ Dacht Stresemann zelf er anders over? Enige tijd na die discussie in het kabinet duidde hij in een brief van 7 september 1925 aan de in ons land, op het eiland Wieringen wonende Duitse ex-kroonprins *'die Wiedergewinnung Danzigs, des polnischen Korridors und eine Korrektur der Grenze in Oberschlesien'* als een van Duitslands nationale taken aan. Meer nog: *'im Hintergrund steht der Anschluss von Deutsch-Österreich.'* Duitsland kon die doeleinden voorshands evenwel niet met kracht, laat staan met geweld nastreven: *'Wir müssen den Würger erst vom Halse haben. Deshalb wird die deutsche Politik, wie Metternich von Österreich wohl nach 1809 sagte, in dieser Beziehung zunächst darin bestehen müssen, zu finassieren und den grossen Entscheidungen auszuweichen.'* En dan? De mogelijkheid van geweld in het oosten liet Stresemann open. Wel heeft Eyck gelijk wanneer hij er op wijst dat men die brief niet als Stresemanns laatste woord in de buitenlandse politiek beschouwen mag; wel is er reden aan te nemen dat zich in de sfeer die na en door het Verdrag van Locarno in Europa ontstond, ook aan de Duitse minister van buitenlandse zaken het inzicht opdrong dat de vrede ondeelbaar was en dat handig manoeuvreren (*'finassieren'*) Duitsland niet zou baten² – dat neemt niet weg dat hij, als elk nationalist, zwak stond, in het politieke leven maar vooral ook innerlijk, wanneer hij geconfronteerd werd met chauvinistische krachten wier doeleinden in wezen de zijne waren. De strijd die hij in de eerste plaats aan het binnenlandse front moest voeren, hield hij overigens niet lang vol: in 1928 werd hij ziek en in oktober '29 maakte een beroerte een einde aan zijn leven.

Stresemanns politiek-van-verzoening was bevorderd door de opbloei van het economisch leven en door Duitslands toenemende inschakeling in de wereldeconomie. Op het dieptepunt van de inflatie was de Duitse industriële productie tot 55% van de vooroorlogse omvang (1913) gedaald – in 1927 was dat indexcijfer tot 122 gestegen. Enorme leningen, met name uit de Verenigde Staten, kwamen overheid en bedrijfsleven ten goede: in vijf jaar

¹ Eyck: *Geschichte der Weimarer Republik*, dl. II, p. 23. ² A.v., p. 44-47.